

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput III. Sanctus admittit socios, qui ab illo egregie instituti virtutibus
clarent.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

ACTORIBUS
TRIBUS SOCIIS.

p *Prætermissa hic sunt, quæ de duobus aliis ecclesiis, una scilicet S. Petri, atque altera S. Mariæ in Portiuncula, a S. Francisco reparatis, Thomas Celanensis lib. 1, cap. 5, et S. Bonaventura cap. 2 tradiderunt.*

q *De his omnibus vide dicta in Annotatis ad lib. 1 Vitæ primæ caput 5.*

r *Quis fuerit hic, incertum est.*

CAPUT III.

Sanctus admittit socios, qui ab illo egregie instituti virtutibus clarent.

Innotescente autem apud multos beati Francisci tam simplicis doctrinæ veritate, quam vitæ, cœperunt post duos annos a sua conversatione a viri quidam exemplo ipsius ad pœnitentiam animari, et eidem, rejectis omnibus, habitu vitæque conjungi, quorum primus extitit frater Bernardus *b* sanctæ memoriæ, qui considerans constantiam et fervorem beati Francisci in divino servicio, quomodo scilicet cum multo labore destructas reparabat ecclesias, asperamque vitam ducebat, cum sciret, ipsum delicate vixisse in sæculo; proposuit in corde suo omnia, quæ habebat, erogare pauperibus, et illi vitæ et habitu firmiter adherere. Quadam die secreto ad Virum Dei accedens, ei suum propositum revelavit, condixitque cum illo, ut tali sero *c* veniret ad eum. Beatus autem Franciscus, gratias agens Deo, tamquam nullum adhuc socium habens *d*, gavisus est valde; maxime, quia dominus Bernardus erat homo edificationis magnæ.

28 Venit ergo beatus Franciscus ad domum ejus statuto sero cum magna cordis exultatione, et cum illo tota illa nocte permansit. Cui inter alia dixit beatus Bernardus: Si quis a domino suo haberet multa vel pauca, quæ tenuisset per multos annos, et nollet ea amplius retinere, quid de ipsis agere posset, quod melius esset? Beatus Franciscus respondit, quod ea domino suo deberet reddere, a quo eadem recepisset. Et dominus Bernardus dixit: Ego, Frater, omnia mea bona temporalia volo erogare amore Domini mei, qui contulit ea mihi, sicut tibi videtur melius expedire. Cui Sanctus dixit: Summo mane ibimus ad ecclesiam, et per Evangeliorum codicem cognoscemus, quomodo Christus discipulos suos docuit. Surgentes igitur mane cum quodam alio, Petro *e* nomine, qui etiam cupiebat fieri frater, venerunt ad ecclesiam sancti Nicolai juxta plateam civitatis Assisii. Quam ad orationem ingressi, quia simplices erant, et nescierunt invenire verbum Evangelii de renunciatione sæculi, Dominum rogabant devote, ut in prima libri apertione voluntatem suam eis ostendere dignaretur.

29 Oratione autem finita, beatus Franciscus accipiens librum clausum, flexis genibus coram altari, aperuit ipsum, et in prima ejus apertione occurrit illud consilium Domini: « Si vis » perfectus esse, vade, et vende omnia, quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo *f*. » Quo comperto, beatus Franciscus gavisus est valde, et gratias egit Deo; sed quia verus Cultor Trinitatis tertio voluit confirmari, secundo et tertio librum aperuit. Et in secunda apertione occurrit illud: « Nihil tuleritis in via etc. *g*. In tertia vero illud: « Qui vult venire post me, abneget » semetipsum *h*. » Beatus ergo Franciscus, in qualibet apertione libri gratias Deo exhibitis, pro firmatione sui propositi et desiderii dudum concepti, tertio divinitus sibi exhibita et demonstrata, dixit prædictis viris, scilicet Bernardo et Petro: Fratres, hæc est vita et regula nostra, et omnium, qui voluerint nostræ societati conjungi. Ite igitur, et sicut audistis, implete. Abiit itaque dominus Bernardus, qui erat dives valde, et vendidit omnibus, quæ habebat, multaque pecunia

congregata, pauperibus civitatis distribuit universa. Petrus etiam pro posse divinum consilium adimplevit. Distractis autem omnibus, habitum, quem paulo ante Sanctus assumerat, postquam reliquit heremiticum habitum, ambo pariter susceperunt, et ab illa hora simul cum ipso vixerunt secundum formam sancti Evangelii a Domino illis ostensam. Et ideo beatus Franciscus dixit in Testamento suo: « Ipse Dominus mihi relavit, ut » deberem vivere secundum formam sancti Evangelii *i*. »

30 Cum autem, ut dictum est, dominus Bernardus bona sua pauperibus largiretur, aderat beatus Franciscus, intuens virtuosam operationem Domini, et ipsum Dominum in corde suo glorificans et collaudans. Venit autem quidam sacerdos, nomine Sylvester, a quo beatus Franciscus emerat lapides pro reparatione ecclesiæ sancti Damiani. Et videns, totam pecuniam expendi consilio Viri Dei, cupiditatis igne succensus dixit ad eum: Francisce, non bene solvisti mihi pro lapidibus, quos emisti a me. Audiens avaritiæ Contemptor illum murmurantem injusti, accessit ad dominum Bernardum, mittensque manum in chlamydem ejus, ubi erat pecunia, cum magno fervore spiritus extrahit eam plenam denariis, et dedit presbytero murmuranti. Et iterum secundo implens manum pecunia, dixit illi: Habes adhuc plenam solutionem, domine sacerdos? Respondit: Habeo, Frater, plene; et lætus reversus est ad domum suam cum pecunia sic accepta.

31 Post paucos autem dies idem sacerdos inspiratus a Domino, cepit super his, quæ beatus Franciscus egerat, cogitare; et dicebat intra se: Nonne sum miser homo, qui, cum sum senex, temporalia concupisco et quero; et hic Juvenis pro Dei amore ea despiciet et abhorret. Sequenti autem nocte vidit in somnis crucem immensam, cujus consummitas cælos tangebatur, et pes ejus stabat fixus in ore Francisci; ipsius latera ab una parte mundi ad alteram tendebantur. Evigilans ergo sacerdos, cognovit et credidit firmiter, Franciscum esse verum amicum Dei et servum, atque religionem, quam cœperat, esse pro universum mundum protinus dilatandam. Sique cepit Deum timere, et in domo sua pœnitentiam agere. Tandem vero post modicum tempus, ingressus est Ordinem jam inceptum *k*, in quo optime vixit et gloriose finivit.

32 Vir autem Dei Franciscus duobus, ut dictum est, fratribus sociatus, cum non haberet hospitium, ubi cum eis maneret, simul cum ipsis ad quandam pauperulam ecclesiam derelictam se transtulit, quæ Sancta Maria de Portiuncula *l* dicebatur, et fecerunt ibi unam domunculam, in qua aliquando pariter morarentur. Post aliquot autem dies vir quidam Assisinus, Ægydius nomine, venit ad eos, et cum magna reverentia et devotione, flexis genibus, rogavit Virum Dei, ut eum in suam societatem reciperet. Quem cum Vir Dei videret fidelissimum et devotum, et quod multam gratiam consequi a Deo poterat, ut postea patuit per effectum, libenter eum recepit *m*. Conjuncti vero hi quatuor cum immensa lætitia et gaudio Spiritus Sancti ad majorem profectum se taliter diviserunt.

33 Beatus Franciscus assumens fratrem Ægydiium secum, ivit in Marchiam Anconitanam *n*. Alii vero duo in regionem aliam perrexerunt. Euntes vero in Marchiam exultabant vehementer in Domino, sed Vir sanctus, alta et clara voce laudes Domini Gallice cantans, benedicebat et glorificabat. Altissimi bonitatem. Tanta vero erat in eis lætitia, quasi magnum thesaurum invenissent in Evangelico prædio dominæ paupertatis, cujus amore omnia temporalia velut stercora liberaliter et libenter reliquerant. Dixit autem sanctus Franciscus ad fratrem Ægydiium: Nostra religio similis erit piscatori, qui mittit retia sua in aquam, capiens piscum multitudinem copiosam, et parvos in

Admittit duos
socios Bernar-
nardum

a

b

B

c

d

et Petrum qui
ex illius con-
silio, Deique
voluntate,

e

C

ex Evangelio
cognita, om-
nia bona sua
distribuunt
pauperibus;

f

g

h

i. gratis

ix.
quod dum sit,
Sylvester pec-
uniam inique
petit et obtinet
a Sancto,

deinde divino
somnia illu-
stratus, ejus-
dem discipli-
næ se postea
tradit.

k

Habitant
quid Portiun-
culam, ubi ad-
mittitur
B. Ægydius,

l

m

quocum San-
ctus, duobus
aliis alio mis-
sis, perambu-
lat

n

A in aqua relinquens, magnos eligit in vasa sua; sicque prophetavit, Ordinem dilatandum. Licet autem Vir Dei nondum plene populo prædicaret, quando tamen per civitates et castella transibat, hortabatur omnes, ut amarent et timerent Deum, atque poenitentiam agerent de peccatis. Frater autem Egidius admonebat audientes, ut ei crederent; quia eis optime consulebat.

Marchiam Anconitanam, ac rediit ad Portiunculam.

54 Qui vero eos audiebant, dicebant: Qui sunt isti, et quæ sunt hæc verba, quæ dicunt? Erat enim tunc amor et timor Dei quasi ubique extinctus, et via poenitentiae penitus nesciebatur; immo stultitia reputabatur. Nam in tantum prævaluerat carnis illecebra, mundi cupiditas et superbia vitæ, quod totus mundus in his tribus malignitatibus penitus occupatus videbatur. Erat igitur de his viris Evangelicis diversa opinio. Alii enim dicebant eos stultos vel ebrios, alii autem asseriebant, quod talia verba non ex stultitia procedebant. Unus vero de audientibus dixit: Aut propter summam perfectionem Domino adhæserunt, aut certe insani sunt, quia desperata videtur vita eorum, cum parco cibo utantur, et nudis pedibus ambulent, atque vilissimis vestibus sint induti. Inter hæc tamen, licet quidem timorem incurrerent, visa forma sanctæ conversationis eorum, nec eos adhuc aliqui sequebantur; sed mulieres et juvenule, videntes eos a longe, fingendo pavebant, ne forte stultitia et insania ducerentur. Cumque circumissent illam provinciam, redierunt ad dictum locum sanctæ Mariæ.

an quidam?

B

Admittit tres alios, quibus cum magnum pecuniam partitur.

q

55 Paucis autem diebus elapsis, venerunt ad eos tres alii fratres, vel viri de Assisio, videlicet Sabatinus, Moritus et Joannes de Capella p, supplicantes beato Francisco, ut eos in fratres reciperet; et ipse recepit eos humiliter et benigne. Quando autem elemosynam per civitatem petebant, vix aliquis dabat eis, sed improperabant illis dicentes, quod res suas dimiserunt, et comederunt alienas; et ideo maximam penuriam sustinebant. Eorum quoque parentes et consanguinei persequebantur illos. Alique de civitate deridebant illos, tanquam insensatos et stultos; quia tempore illonullus relinquebat sua, ut peteret elemosynam ostiantim. Episcopus vero civitatis Assisii q, ad quem pro consilio frequenter ibat Vir Dei, benigne ipsum recipiens, dixit ei: Dura videtur mihi vita vestra et aspera, nihil scilicet in sæculo possidere. Cui Sanctus ait: Domine, si possessiones aliquas haberemus, nobis essent necessaria arma ad protectionem nostram. Nam inde oriuntur quæstiones et lites, soletque ex hoc amor Dei et proximi multipliciter impedi, et ideo nolimus in hoc sæculo aliquid possidere temporale. Et placuit episcopo multum responsio Viri Dei, qui cuncta transitoria, et præcipue pecuniam, contempsit in tantum, ut in omnibus Regulis suis commendaret potissime paupertatem, et omnes fratres sollicitos redderet de pecunia vitanda; plures enim Regulas fecit, et illas expertus est, prius quam faceret illam, quam ultimo reliquit fratribus r. Unde in una ipsarum dixit in detestationem pecuniæ: «Caveamus, qui » reliquimus omnia, ne pro tam modico regnum » cælorum perdamus. Et si pecuniam in aliquo » loco inveniremus, non curemus plus quam de » pulvere, quem sub pedibus calcamus s.

s. x. eosque egregie institutos ad predicandum mittit;

56 Sanctus autem Franciscus, cum jam plenus esset gratia Spiritus Sancti, convocans ad se dictos sex fratres suos, dixit ad illos, quæ ventura eis erant. Consideremus, inquit, fratres carissimi, vocationem nostram, qua misericorditer vocavit nos Deus, non tantum pro nostra, sed pro multorum salute, ut eamus per mundum, exhortando plus homines exemplo, quam verbo, ad agendum poenitentiam de peccatis suis, et habendam memoriam mandatorum. Nolite timere, quia pusilli et insipientes videmini; sed secure annunciate simpliciter poenitentiam, confidentes in Deo, qui vicit mundum, quod spiritu suo loquitur per vos et in vobis ad exhortandum omnes, ut convertantur ad ipsum,

et ejus mandata observent. Invenietis autem quosdam homines fideles et mansuetos et benignos, qui cum gaudio vos et verba vestra recipient, aliosque plures infideles, superbos et blasphemos, qui exprobrantes resistent vobis, et his, quæ dicetis. Ponite ergo in cordibus vestris patienter et humiliter omnia tolerare. Cumque fratres hæc audissent, timere cœperunt. Ad quos Sanctus ait: Nolite timere, quoniam non post multum tempus venient ad vos multi sapientes et nobiles, eruntque vobiscum prædicantes regibus et principibus, et populis multis; multi vero convertentur ad Dominum, qui per universum mundum multiplicabit suam familiam et augebit.

AUCTORIBUS TRIBUS SOCIIS.

57 Et cum hæc dixisset illis ac benedixisset, abierunt viri Dei, devote ejus monita observantes. Cum autem inveniebant aliquam ecclesiam sive crucem, inclinabant se ad adorationem, et devote dicebant: Adoram te, Christe, et benedicimus tibi propter omnes ecclesias, quæ sunt in universo mundo, quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum. Credebant enim semper invenire locum Dei, ubicumque crucem vel ecclesiam invenissent. Quicumque autem eos videbant, plurimum mirabantur, eo quod habitu et vita dissimiles erant omnibus, et quasi sylvestres homines videbantur. Quocumque vero intrabant, civitatem scilicet vel castellum; aut villam, vel domum, annunciabant pacem, confortantes omnes, ut timerent et amarent Creatorem cæli et terræ, ejusque mandata servarent. Quidam libenter eos audiebant; alii econtra deridebant, plerique eos quæstionibus fatigabant, quibusdam dicentibus: Unde estis? Aliis quærentibus, quis esset Ordo ipsorum. Quibus, licet esset laboriosum tot quæstionibus respondere, simpliciter tamen confitebantur, quod erant viri poenitentiales de civitate Assisii oriundi; nondum enim Ordo eorum dicebatur Religio.

illi vero obsequentes, multa indigna ferunt patienter.

t

E

58 Multi vero eos deceptores, vel fatuos judicabant, et nolebant eos recipere in domum suam, ne tanquam fures res suas furtim auferrent. Propterea in multis locis post illatas eis multas injurias hospitabantur in ecclesiarum porticibus vel domorum. Eodem tempore duo ex ipsis erant Florentiæ u, qui per civitatem mendicantes, hospitium non poterant invenire. Venientes autem ad quandam domum, habentem porticum, et in porticu clibanum, dixerunt ad invicem: Hic poterimus hospitari. Rogantes autem dominam domus, ut eos reciperet intra domum, et illa hoc facere recusante, dixerunt humiliter, ut saltem juxta clibanum permetteret eos quiescere illa nocte. Hoc autem concessio per illam, venit vir ejus, et dixit illi: Quare istis ribaldis x hospitium in porticu nostro contulisti? Respondit illa, quod noluerat eos in domo recipere, sed eis concesserat extra in porticu jacere, ubi non poterant, nisi ligna furari. Noluit ergo vir, quod daretur eis aliquid tegumentum, licet esset tunc magnum frigus: quia putabat, eos esse ribaldos et fures. Illa autem nocte cum usque ad matutinum satissobrio somno juxta clibanum quievissent, calefacti solo calore divino et cooperti tegumento dominæ paupertatis, iverunt ad vicinorem ecclesiam pro matutinali Officio audiendo.

Narratur hujusmodi exemplum in Bernardo cum socio Florentiæ,

u

F

x

nostra

59 Et mane facto, ivit illa mulier ad eandem ecclesiam; et videns, ibidem fratres illos in oratione devote persistere, dixit intra se: Si homines isti essent ribaldi et fures, ut vir meus dicebat, non sic in oratione persistenter reverenter. Cumque hoc cogitaret, ecce vir quidam, Guido nomine, pauperibus in ipsa ecclesia manentibus elemosynam tribuebat: qui cum venisset ad fratres, et vellet dare cuilibet eorum pecuniam, sicut dabat aliis; recusaverunt illi pecuniam, et accipere noluerunt. At ille dixit eis: Quare vos, cum sitis pauperes, non accipitis denarios, sicut alii? Respondit frater Bernardus: Verum est, quod pauperes sumus; sed nobis non est gravis paupertas, sicut aliis pauperibus; nam per Dei gratiam, cujus consilium compleximus, voluntarie pauperes facti sumus.

quorum tamen sanctitas ibidem mox agnita est,

AUCTORIBUS
TRIBUS SOCIIS.

ut et aliorum
alibi, qui post
multas accer-
pitas injurias
B

y

* fuerant

xi.
cum nonnullis
ad Ordinem
admissis ad
locum Por-
tiunculae re-
dierunt.

C

sumus. Admirans vir ille super his, et interrogans eos, si unquam aliquid possederant, audivit ab eis, quod multa possederant, sed amore Dei omnia dederant. Hic namque, qui sic respondit, fuit ille frater Bernardus, a beato Francisco secundus, quem sanctissimum fratrem hodie veraciter credimus; qui primo pacis et penitentiae legationem amplectens, post sanctum Dei cucurrit, venditis omnibus, quæ habebat, et erogatis pauperibus, secundum perfectionis Evangelicæ consilium perseverans usque in finem in sanctissima puritate. Considerans ergo dicta mulier, quod fratres denarios nolissent, ad eos accedens, dixit, quod libenter eos reciperet intra domum suam, si vellent illuc accedere gratia hospitandi. Cui fratres humiliter responderunt: Dominus tibi retribuatur pro bona voluntate. Prædictus autem vir audiens, quod fratres non potuissent invenisse hospitium, duxit eos in domum suam, dicens: Ecce hospitium a Domino vobis paratum; manete in eo secundum beneplacitum vestrum. Ac illi gratias Deo agentes, manserunt apud illum diebus aliquibus, ædificando tam exemplo quam verbo in timore Domini, ita quod postea multa pauperibus erogavit.

40 Licet autem sic benigne tractarentur ab ipso, apud alios tamen in tantum vilissimi habebantur, quod multi parvi et magni exprobrarent, et injuriarentur eis, auferentes quandoque etiam vestimenta, quæ habebant. Cumque Servi Dei manerent nudi, quia secundum formam Evangelii unam tantum tunicam portabant, non repetebant, ablata sibi restitui y. Si qui pietate moti reddere volebant eis ablata, libenter recipiebant. Quidam autem lutum super eos jactabant; alii vero ponentes taxillos in manibus eorum, invitabant eos, si ludere volebant. Alii capientes capucia eorum a tergo, post dorsum suum sic suspensos eos portabant. Hæc et his similia faciebant illis, reputantes eos tam viles, quod audacter affligebant ipsos, sicut volebant. Insuper in fame, siti, frigore, et nuditate immensas tribulationes et angustias tollerabant, quæ omnia constanter et patienter, ut a beato Francisco fuerint * moniti, sustinentes, non trisabantur nec turbabantur, nec maledicebant inferentibus eis mala; sed, sicut viri perfecti et Evangelici, et in magno lucro positi, exultabant vehementer in Domino, omne gaudium existimantes, cum in tentationes et tribulationes hujusmodi incidebant, atque juxta verbum Evangelii pro suis persecutoribus orabant sollicite et ferventer.

41 Videntes igitur homines, quod fratres in suis tribulationibus exultabant, orationi et devotioni sollicite et devote instabant, non recipiebant pecuniam, nec portabant, et maximam charitatem ad invicem habebant, per quam nosebantur vere esse discipuli Domini, multi corde compuncti veniebant ad eos, de offensis, quas fecerant eis, veniam postulantes. Ipsi vero ex corde remittebant, dicentes: Dominus parcat vobis; atque eos de salute sua salubriter admonebant. Quidam ipsos fratres rogabant, ut reciperent eos in societatem suam: et quia omnes illi sex habebant auctoritatem recipiendi ad Ordinem a beato Francisco propter paucitatem fratrum, in societatem suam aliquos receperunt, cum quibus sic receptis statuto termino omnes ad sanctam Mariam de Portiuncula sunt reversi. Quando autem se invicem reviderant, tanta jucunditate replebantur et gaudio, ac si nihil recordarentur eorum, quæ fuerant passi ab iniquis. Solliciti erant quotidie orare, et laborare manibus suis, ut omnem ociositatem, animæ inimicam, a se penitus effugarent. Surgebant in media nocte solliciti, et orabant devotissime cum immensis lacrymis et suspiriis; amore intimo se invicem diligebant, et serviebat unus alteri, ac nutrieat eum, sicut mater filium unicum ac dilectum. Tanta charitas ardebat in eis, quod facile ipsis videbatur tradere corpora sua morti, non solum pro Christi amore, sed etiam pro salute animæ, vel corporum suorum confratrum.

42 Unde quadam die, cum ex ipsis fratribus simul irent, invenerunt quandam fatuum, qui cœpit lapides jactare in eos. Videns ergo unus eorum, lapides jactari in alterum, opposuit se statim ictibus lapidum, volens potius, se percuti, quam fratrem suum, propter charitatem mutuam, qua flagrabat; sicque parati erant unus pro altero ponere vitam suam. Erant enim in humilitate et charitate fundati, et radicati in tantum, ut unus revereretur alterum, quasi patrem et dominum; atque illi, qui officio prælationis vel aliqua gratia præcellerant, humiliores et viliores ceteris viderentur. Omnes se quoque totos ad obediendum præbebant, ad præcipientis voluntatem se continuo præparantes, non discernabant inter justum et injustum præceptum z; quia, quicquid præcipiebatur, putabant, esse secundum Domini voluntatem. Et ideo implere præcepta erat eis facile et suave. A carnalibus autem desideriis abstinebant, semet ipsos sollicite judicantes, atque caventes, ne unus alterum offenderet ullo modo.

43 Et si quando contingebat, ut unus alteri dicebat * verbum, quod posset ipsum turbare, conscientia mordebatur, quod non poterat quiescere, donec dicebat culpam suam, prosternens se in terram humiliter, et pedem fratris faceret poni super os suum. Quod si frater turbatus pedes super os alterius ponere nolebat, si erat prælatus, qui turbaverat alterum, præcipiebat illi, ut pedem poneret super os suum; si non erat, subditus faciebat hoc illi præcipi a prælato: sicque studebant, ut omnis rancor et malitia fugeretur ab eis, et perfecta inter ipsos semper dilectio observaretur, satagentes pro posse singulis vitiis singulas virtutes opponere, præveniente et coadjuvante eos gratia Jesu Christi. Nihil insuper sibi proprium vendicabant, sed libris et aliis collatis, eisdem utebantur communiter secundum regulam ab Apostolis traditam aa et conservatam. Cum autem in eis esset vera paupertas, erant tamen liberales et largi de omnibus sibi pro Domino collatis, libenter dantes amore ipsius omnibus petentibus, et maxime pauperibus, elemosynas eis datas.

44 Quando vero ibant per viam, et inveniebant pauperes, petentes aliquid ab eis amore Dei, cum non habebant aliud, quod præberent, dabant aliquam partem de vestibus suis, licet vilibus. Quandoque enim dabant capucium, dividentes ipsum pro tunica, quandoque manicam, quandoque partem aliam, dissuentes ipsam a tunica, ut Evangelii illud impleteretur: «Omni petenti te tribue bb». Quadam autem die venit quidam pauper ad ecclesiam sanctæ Mariæ de Portiuncula, apud quam fratres aliquando morabantur, et elemosynam petiit. Erat autem ibi quædam chlamys, quam quidam habuerat frater secularis cc. Cui cum dixisset beatus Franciscus, ut eam illi pauperi daret, libenter et velociter dedit ei. Statim propter reverentiam et devotionem, quam habuerat frater ille in dando chlamydem illi pauperi, visum est ei, quod elemosyna illa in cœlum ascendisset, et sensit, novo gaudio se perfundi.

45 Quando vero declinabant divites hujus mundi ad eos, recipiebant eos alacriter et benigne, studentes eos revocare a malo, et ad penitentiam provocare. Sollicite etiam petebant, ne mitterentur in terras, unde erant oriundi, ut fugerent familiaritatem, et conversationem consanguineorum suorum, verbumque servarent propheticum: «Extra» neus factus sum fratribus meis, et peregrinus » filiis matris meæ dd. » In paupertate plurimum lætabantur; quia non concupiscebant divitias, sed omnia transitoria spernebant, quæ possunt a mundi hujus amatoribus concupisci. Præcipue vero pecuniam, quasi pulverem, pedibus conculcabant; et, sicut a beato Francisco edocti, ipsam cum stercore asini æquali precio et pondere ponderabant. Gaudabant in Domino continue, non habentes inter se, unde possent aliquid contristari. Quanto enim a mundo magis erant divisi, tanto magis erant

D
Reversentur
insignes vir-
tutes.

quibus excel-
luerunt, in
ipsa quoque
egestate
* imo diceret

E

aa

miseri-
cordes
mireque libe-
rales.

bb

F

cc

Atque eorum-
dem virtutes.

dd

A erant Domino conjuncti, per viam crucis et semitas justitiæ incedentes, de arta via penitentiae et observationis Evangelicæ offensivula removebant, ut posteris iter planum fieret et securum.

ANNOTATA.

a *Id est, anno æræ Christianæ 1209, uti alibi probavi. Pro conversatione lege conversione.*

b *Celanensis præposuit alium quemdam, sive ætate, sive alias puerum, de quo vide Vitam primam num. 24, et Annotata ibidem.*

c *Hoc est, Vesperii.*

d *Ergo alter ille puer, a Celanensi laudatus, nondum erat proprie S. Francisci in suo vitæ genere habitus socius.*

e *Waddingus et alii credunt, hunc fuisse Petrum Cathaneum, Assisensem canonicum, postea S. Francisci vicarium; quod mihi non apparet satis verisimile ob rationes allegatas in Commentario prævio § 9, num. 192 et seqq.*

f *Matthæi cap. 19 v. 21.*

g *Lucæ cap. 9 v. 5: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque paem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.*

h *Lege Matth. cap. 16, v. 24, vel Luc. cap. 9 v. 25.*

i *Hoc Testamentum dedi in Commentario prævio § 27, ubi num. 624 eadem, paululum mutatis vocibus, sic legere est: Ipse Altissimus revelavit mihi, quod deberem vivere secundum formam sancti Evangelii.*

k *Per voces, ingressus est Ordinem jam inceptum, videntur mihi indicare, Sylvestrum eidem Ordini nomen suum primum dedisse, postquam idem Ordo ab Innocentio III summo Pontifice fuerat approbatus.*

l *Quam ipse paulo ante reparaverat, ut vidimus in Vita prima.*

m *In Commentario prævio num. 145 et sequenti ostendi, hæc contigisse anno 1209, ac verisimiliter die 25 Aprilis. B. Egidii gesta exposita habes in Opere nostro ad eundem diem Aprilis; vide tamen etiam hæc spectantia in meo Commentario prævio num. 196 et sequentibus.*

n *Lege Marchiam Anconitanam, Italiam la Marca d'Ancona, quæ ampla ditioris Ecclesiæ provincia est, contermina Umbræ.*

o *Non sunt hæc strictè accipienda: cum ex rerum chronotaxi non potuerit hæc peregrinatio diuturna fuisse.*

p *Breve Sabatini elogium dedit Waddingus in Annalibus ad annum 1209 num. 17; ubi cum ille ignotæ regionis fuisse dicatur, oportet, Waddingum vel non habuisse hanc Appendicem, vel non advertisse, in ea Sabatinum, æque ac duos alios, dici fuisse de Assisio. Ibidem num. 28 laudatus Annalista plura annotavit de Morito, quem ipse aliique Moricum appellant; ac denique num. 29 de Joanne de Capella, velut de altero Juda meminit, ejusdemque lepram, ac infelicem per laqueum, sibimet injectum, mortem enarravit.*

q *Hic ipse erat Vido vel Guido, coram quo S. Franciscus omnibus paternis bonis libens cesserat.*

r *Waddingus inter S. Francisci Opuscula duas edidit pro Fratibus Minoribus ab illo scriptas; sed plures fuisse, liquet ex hoc loco.*

s *Leguntur hæc cap. 8 Regulæ Minorum, quam Waddingus omnium primam putavit.*

t *De hac oratione S. Franciscus in Testamento suo sic loquitur: Dominus dedit mihi talem fidem in ecclesiis suis, ut ita simpliciter adorarem et dicerem: « Adoramus te, sanctissime Domine Jesu » Christe, hic et ad omnes ecclesias tuas, quæ sunt » in toto mundo; et benedicimus tibi, quia per » sanctam crucem tuam redemisti mundum. » Hinc corrige errorem, qui in apographum nostrum Appendicis irrepit.*

u *Haud dubie indicatur hic vulgo notissima civitas Florentia, Tusciæ primaria, magnique ducatus Hetruriæ caput.*

x *Ribaldo Italus est homo vilissimus ac nequam.*
y *Secundum illud Luc. 6, v. 50: Qui aufert, quæ tua sunt, ne repetas.*

z *Noli hæc rigorose interpretari; non enim quælibet mandanti superiori obtemperare licet. Significant solum, illos, quia certi erant, nihil mali sibi præcipiendum, sine tergiversatione mandanti obsequi soluisse.*

aa *Videlicet Act. Apost. cap. 2, v. 44: Habebant omnia communia.*

bb *Lucæ cap. 6, v. 50.*

cc *Hic B. Egidius fuisse, factumque contigisse pridie, quam sacro habitu a S. Francisco indutus fuit, legitur in ejusdem Beati Vita in Opere nostro edita ad 25 Aprilis.*

dd *Psal. 68, v. 9.*

CAPUT IV.

Approbatio Regulæ ab Innocentio III Romæ impetrata: reditus in vallem Spoletanam et gesta ibidem: Regula ab Honorio III confirmata et ab eodem obtentus protector Ordinis: comitia generalia anno MCCXXIV, ex quibus multi in varias provincias feliciter missi.

Videns autem beatus Franciscus, quod Dominus fratres suos numero et merito augmentaret, cum jam essent duodecim viri fortissimi, scientes id ipsum, dixit illis undecim, ipse duodecim, dux et pater eorum: Video, fratres, quod Dominus congregationem nostram vult misericorditer augmentare. Euntes ergo ad matrem nostram sanctam Romanam Ecclesiam, notificemus summo Pontifici, quæ Dominus per nos facere cœpit, ut de voluntate et præcepto ipsius, quod cœpimus, prosequamur. Cumque placuisset aliis fratribus dictum Patris, et simul cum eo iter arripuissent ad curiam, dixit eis: Faciamus unum ex nobis ducem nostrum, et habeamus ipsum quasi vicarium Jesu Christi, ut, quocumque declinare voluerit, declinemus; et quando hospitari voluerit, hospitemur. Et elegerunt fratrem Bernardum, primum post beatum Franciscum, et sicut Pater dixerat, servaverunt. Gaudentes igitur ibant, et verba Domini loquebantur, non audentes aliquid loqui, nisi quod ad laudem et gloriam Dei et ad utilitatem animæ pertinebat, et frequenter orationi vacabant. Dominus autem semper eis præparabat hospitium, faciens, illis necessaria ministrare.

47 Cum autem venissent Romam, et invenissent ibi episcopum civitatis Assisii, ab ipso cum ingenti gaudio sunt recepti. Nam beatum Franciscum et omnes fratres speciali venerabatur affectu; nesciens tamen causam adventus eorum, cœpit turbari, timens, ne propriam patriam vellent deserere, in qua Dominus cœpit per eos mirabilia operari. Gaudebat enim vehementer, tantos viros in suo episcopatu habere, de quorum vita et moribus maxime præsumebat; sed audita causa, eorumque intellecto proposito, gavisus est valde, spondens eis ad hoc consilium et juvamen. Erat autem idem episcopus notus cuidam Cardinali episcopo Sabiniensi, qui dicebatur dominus Joannes de Sancto Paulo a, vere gratia Dei plenus, diligens plurimum servos Dei; huic præfatus episcopus patefecerat vitam beati Francisci et fratrum suorum; propterea ipse affectabat videre Virum Dei et aliquos de fratribus suis. Audiens autem, quod essent in Urbe, misit pro illis, et recepit eos cum magna reverentia te amore.

48 Paucis vero diebus morantes cum ipso, ita edificaverunt eum sanctis sermonibus et exemplis, quod videns in opere fulgere, quod de ipsis audierat, recommendavit se eorum orationibus humiliter et devote. Petivit etiam de gratia speciali, quod volebat ex tunc sicut unus de fratribus reputari. Denique

AUCTORIS
TRIBUS SOCIIS.

XII.
Sanctus cum
isdem Ro-
mam proficis-
tur,

ubi ille ope
episcopi Assi-
satis et Car-
dinalis Sabi-
nensis

a

Innocentium
tertium acce-
dit, approba-
tionem Regu-
la petens;